

ҚОРШАҒАН ОРТА- табиғи объектілердің,оның ішінде өзара қарым-қатынастағы атмосфералық ауаны,суды,топырақты, жер қойнауын,табиғи ресурстардың жиынтығын айтамыз

ҚОРШАҒАН ОРТАНЫ ҚОРҒАУ – табиғат пен адамның өзара үйлесімді іс-қимылына,қоршаған ортаның сапасын жақсартуға,табиғи ресурстарды тиімді пайдалану мен толықтыруға бағытталған мемлекеттік және қоғамдық шаралар жүйесі

- **Қоршаған ортаны қорғау объектілері**
қоршаған ортаның заңдарымен қорғалатын құрамдас бөліктері
- **Қоршаған ортаның сапасы-**
қоршаған ортаның құрамы мен қасиеттерінің сипаттамасы
- **Қоршаған ортаның мониторингі-** адамды қоршаған табиғи ортаның жай-күйін бақылау және адамдардың денсаулығы мен өзге де тірі организмдерге зиянды немесе қауіп туғызатын қатерлі жағдайлар туралы ескерту

- Дүние жүзілік денсаулық сақтау ұйымының анықтамасы бойынша денсаулық дегеніміз – бұл аурудың болмауы және физикалық, психологиялық және әлеуметтік жағдайы
- Ғалымдардың есептеулері бойынша адамдардың денсаулық жағдайы 50-52% өмір сүру салтына, 20-25% тұқым қуалау факторларына, 18-20% қоршаған орта жағдайларына, 7-12% денсаулық сақтау саласының деңгейіне байланысты

□ Ауру туғызатын заттар мен факторлар

- **Канцерогендер** қатерлі ісіктердің пайда болуы. Оларға: бензоапирен, полициклді ароматтық көмірсулар, ультракүлгін сәулелер, радиактивті изотоптар, смолалар, нитраттар, асбест т.б. жатады
- **Мутагендер** хромосомалар саны мен құрылымының өзгеруі. Оларға: рентген сәулелері, гамма сәулелер, нейтрондар, колхицин, кейбір вирустар т.б.
- **Тератогендер** жеке дамуда кемістіктердің пайда болуы. Оларға: пестицидтер, тыңайтқыштар, шу және ластаушылар жатады.

Денсаулықты бағалау 4 кезеңнен тұрады

- Жеке адам денсаулығы
- Топтық денсаулық
- Халықтың денсаулығы
- Қоғамдық денсаулық

- Денсаулықты бағалау үшін бірқатар шартты көрсеткіштер қолданылады
- **денсаулық ресурстары** организмнің моральдық функционалдық және психологиялық мүмкіндіктерін, денсаулық балансын оң жаққа өзгерте алатын мүмкіндік
- **денсаулық мүмкіндігі** сыртқы факторлар әрекетіне жеке адамның осыған ұқсас реакция жасау қабілетінің жиынтығы
- **денсаулық балансы** денсаулықтың мүмкіндігі мен

Ғылымда және тәжірибеде балалар денсаулығының топтарын 5 топқа бөлген

- **I топ** дені сау физикалық және психикалық тұрғыда дұрыс жетілген, зағыптары жоқ, мүшелері бүтін және функционалдық ауытқулары жоқтар
- **II топ** функционалдық және морфологиялық ауытқылары бар
- **III топ** созылмалы аурулармен ауыратын балалар
- **IV топ** функционалдық мүмкіндіктері төмендеген, ауыр созылмалы аурулары бар балалар
- **V топ** I және II стадиядағы ауыр созылмалы аурулары бар балалар

Қоршаған орта ластануларының денсаулық тигізетін әсерлерінің түрлері

Ластаушы заттардың табиғатына және биологиялық әсер ету ерекшелігіне, оның денсаулыққа ықпал етуінің ұзақтығы мен қарқындылығына байланысты **жедел және созылмалы деп** бөлінеді

- Итай итай ауруы
- Минимата ауруы
- Юшо ауруы
- Асбестоз

- Қоршаған орта факторларының адамдарға тигізетін әсерін сипаттайтын халық денсаулығының көрсеткіштері
- Демографиялық
- Аурушаңдық
- Мүгедектік
- Тұрғындардың физикалық дене жетілуі
- Организмнің функционалдық күйі

- Медициналық демография тұрғындардың өсіп көбеюінің әлеуметтік-гигиеналық факторларымен өзара байланысын зерттейді және халықтың денсаулығын жақсартуды қамтамасыз етуге бағытталған шара
- Халықтың орналасуын статистикалық зерттеу екі негізгі бағытта жүргізіледі
- Тұрғындар статистикасы-белгілі бір уақыт аралығындағы тұрғындардың сандық құрамы
- Тұрғындар динамикасы –белгілі бір уақыт аралығында тұрғындар санының қозғалысы мен өзгеруі

- Аурушаңдық- қоршаған орта ластануының зиянды әрекетіне тұрғындардың неғұрлым өзіне тән, ресми тіркелетін реакциясы.

- Жалпы аурушаңдық
- Жұқпалы аурушаңдық
- Ең маңызды эпидемиялық емес аурушаңдық
- Еңбекке қабілетсіз аурушаңдық
- Госпитализацияланған аурушаңдық

- Мүгедектік - тіршілік ету қабілетінің шектелуіне әкеліп соғатын және адамның өзіне-өзі қызмет ету қабілетінің, жүріп-тұруының, маңайымен сөйлесуі мен араласуының, өзінің тәртібін бақылауының, еңбекпен айналысу мүмкіндігінің толық немесе толық емес жоғалтуы арқылы білінетін, организм функцияларының тұрақты түрде бұзылғандығының білінуі
- Мүгедекті үш топқа бөледі
- I топ кәсіби еңбекке қабілеті жоқ және күтімді мұқтаж ететін азаматтарға
- II топ кәсіби еңбекке қабілеті жоқ және күтімді қажет етпейтін азаматтарға
- III топ факторлардың немесе орта жағдайынан болатын

- Дене құрылысының жетілуі- массаны, дененің тығыздығы, оның күш-қуатының өлшемін білдіретін организмнің морфологиялық және функционалдық қасиеттерінің кешені
- Дене құрылысының жетілуінің негізгі бағыттары
- **Антропометриялық**
- Соматикалық- дене және оның бөліктерінің өлшемдері
- Остеометриялық- қаңқа және оның бөліктерінің өлшемдері
- Кранометриялық -бас сүйек өлшемдері
- **Физиометриялық белгілер**-организмнің физиологиялық күйін, функциональдық мүмкіндігін анықтайтын белгілер

